

Лавренчук Тетяна. Особливості розвитку креативності дітей підліткового віку / Тетяна Лавренчук // Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць / за ред. доц. В.В. Павленко. – Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2018. – С. 97-101.

Лавренчук Тетяна,

студентка 31 групи ННІ іноземної філології.

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В.В. Павленко

Особливості розвитку креативності дітей підліткового віку

На всіх етапах розвитку головним завданням кожного педагога є виховання креативної особистості, розвиток креативного мислення, тож це питання є одним з найбільш досліджуваних. Розвиток новітніх технологій, економічний та технологічний прогрес ставлять нові вимоги щодо виховання підростаючого покоління.

Поняття креативності передбачає творчі здібності особистості, що проявляються в мисленні, почуттях, спілкуванні й характеризують не лише особистість у цілому, а й продукт діяльності цієї особистості.

Креативність – це процес розвитку мислення, уяви і т.д. Креативна людина завжди більш терпимо ставиться до оточення: вона готова визнати, що звичний для неї спосіб поведінки може бути не найкращий, але прийнятий нею саме через звичку, що кожна людина живе у своєму світі і бачить цей світ по-своєму, самостійно, а не так, як їй диктують ті, що її оточують.

Наука вбачає в креативності складне, багатопланове, неоднорідне явище, що виражається у різноманітті теоретичних й експериментальних напрямків його вивчення.

Дослідження, які були присвячені питанню креативності поділяють на дві групи. *Першу* з них становлять дослідження, що ґрунтується на концепції креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності. Представники цього «пізнавального» напрямку досліджують взаємозв'язок між

креативністю, інтелектом, когнітивними здібностями й реальними досягненнями. Найбільш яскравими представниками цього напрямку є Дж. Гілфорд, С. Тейлор, П. Торренс, А. Пономарьов, С. Мідник. У своїх працях вони наголошують про вплив інтелектуальних пізнавальних характеристик на здатність продукувати нові ідеї. На думку Е. Торренса, креативність включає в себе підвищену чутливість до проблем, до дефіциту або суперечливості знань, дії з визначення цих проблем, пошуку їх розв'язання на основі висунення гіпотез, перевірки і зміни гіпотез, формулювання результату рішення.

Другий напрям досліджень розглядає креативність з позиції своєрідності особистісних особливостей креативів. Багато експериментальних досліджень присвячено створенню «портрета творчої особистості», виявленню властивих їй характеристик, визначення особистісних, мотиваційних і соціокультурних причин креативності.

Представниками цього напрямку є Ф. Баррон, А. Маслоу, Д. Богоявленська. Згідно з А. Маслоу, креативність – фундаментальна характеристика людської природи, це потенціал, даний кожній людині від народження. Креативність – універсальна характеристика всіх людей, схильних до самоактуалізації.

Особистісними факторами підліткового віку є конформізм; невпевненість у собі або ж занадто сильна впевненість; емоційна пригніченість і стійке домінування негативних емоцій; уникнення ризикованої поведінки; домінування мотивації, уникнення невдачі над мотивацією, прагнення до успіху, висока тривожність як особистісна риса; сильні механізми особистісного захисту. Тож дані фактори слід обов'язково враховувати при створенні умов, що сприяють розвитку креативності.

Отже, креативність – це здатність пізнавати, знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це націленість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду, адже креативність визначається як здатність особистості до творчості, сприйнятливості до нових ідей.

Підлітковий вік є певним чином унікальним, адже в цей час відбувається активне формування багатьох складових психіки підлітка. Для підлітків характерна підвищена пізнавальна активність, розширення обсягу знань, поява нових мотивів навчання, що дозволяє займатися самостійною творчою працею.

Окрім того, у цьому віці відбувається інтенсивний розвиток логічного мислення, яке визначальним чином впливає на всі інші пізнавальні процеси та інтелект у цілому. Суттєві зміни відбуваються і в розвитку самосвідомості, відбувається активне становлення особистості. Усе це в цілому є гарною базою для розвитку креативних здібностей.

Розвиток креативності у підлітковому віці залежить від взаємодії певних чинників. Це зовнішні та внутрішні чинники. До зовнішніх чинників належить мікросередовище підлітка: характер і система сімейного виховання, вплив школи і спілкування з однолітками. Внутрішні чинники – це статеві відмінності, стилі (стратегії) організації розумової діяльності, вікові й індивідуально-психологічні особливості особистості. Останні включають у себе агресивність, спрямованість особистості, характер, самооцінку, рівень тривожності.

Для успішного розвитку креативності учням слід давати можливість спробувати себе в креативних завданнях, причому починати можна з найпростіших. Розвивати креативність слід на основі навчального матеріалу (зокрема різних навчальних предметів), проте за необхідності – і на спеціально побудованій системі задач.

Завдяки цим завданням підлітки засвоюють досвід творчої діяльності, набувають здатності змінювати здобуті раніше стереотипи мислення, інколи навіть спростовуючи та повністю відмовляючись від них, вчаться контролювати та перетворювати раніше засвоєну та нову інформацію.

Для підліткового віку характерним є також розвиток взаємодії та взаєморозуміння в колективі. У цей час діти вчаться виражати співчуття та переживання до інших, на основі спільних інтересів та поглядів формувати

дружні стосунки з однолітками. Це дає змогу вчителям організовувати спільну діяльність дітей у групах, нерідко з ініціативи самих школярів.

У підлітковому віці формується також і світогляд людини. Тобто те, як підліток сприймає себе, інших людей та навколишній світ у цілому. У цей час підлітки надають перевагу одноліткам, а не батькам чи старшим, полюбляють залишатись на самоті, порівнюють себе з іншими. Характерною є також рефлексія.

Підлітки здатні визначати пріоритети, проте вони можуть бути різними, зокрема і в бік шкідливих звичок, відсутності інтересу до навчання. Важливим є також і пошук себе в професійній діяльності, значну роль для якого відіграють інтереси підлітка. Визначальними джерелами тут можуть бути сім'я, школа, позашкільні гуртки. Часто, школярі обирають майбутню професію через захоплення певним предметом у школі, діяльність у гуртках чи зацікавленість професією завдяки діяльності у ній одного з батьків чи родичів.

Проте в науці існує поняття «Сенсорна спрага», яке науковці теж відносять до джерел формування вибору професійної діяльності. Цей термін означає потребу нових відчуттів.

Суспільні відносини між однолітками можуть ґрунтуватися на рівноправ'ї, тобто бути цілком товариськими, партнерськими. Спілкування з однолітками може принести користь та задоволення власних потреб. З однолітками, які мають таке ж коло проблем, інтересів, потреб можна ближче та глибше спілкуватись без страху на осуд. Саме цей фактор впливає на вибір так званої «групи спілкування», адже там тебе зрозуміють [3].

Важливим засобом є для розвитку креативності, посилення міжособистісного спілкування між однолітками може стати дискусія. Якщо дискусія організована правильно, це дає змогу активізувати розумову діяльність підлітків, спробувати свої сили у чомусь новому. Такий метод підійде для підлітків із різним рівнем самооцінки та може бути сформований на основі різних інтересів.

Учитель повинен правильно організувати навчальну діяльність, залучити дітей до співтворчості, створити атмосферу, в якій учням було б комфортно навчатися, спілкуватися, висловлювати власні думки та виражати емоції, тобто забезпечити школярам умови для їх креативного розвитку. Школярі знатимуть, що їхні погляди приймають, їх розуміють та підтримують, вони займають у колективі важливе місце, їх цінують та поважають, отже, немає жодного страху у вираженні власних думок та почуттів [3].

У дослідженнях В. Кан-Калика є декілька моментів, які забезпечують успішну співтворчість учня та вчителя. Так, учнів слід захопити яскравою, цікавою і перспективною діяльністю. Якщо учням подобається певний вид діяльності, вони виконуватимуть його з максимальною віддачею та захопленням [2].

Слід знайти оптимальні завдання, у яких учень та учитель будуть рівноправними учасниками певного виду діяльності. Під час творчої співпраці необхідна також повага до різноманітних підходів до проблеми, висунутих у процесі спільної творчої діяльності, важливим фактором є також організація обміну думками, креативними ідеями, способами роботи. Необхідно вказати на перспективу цієї діяльності, забезпечити можливості самовираження особистості школяра у творчому процесі, обговорювати проблему у формі діалогу.

Розв'язувати креативні завдання та проблеми учні можуть лише в сприятливій атмосфері, відчуваючи підтримку, розуміння, співпереживання. Якщо педагог підтримує таку форму організації навчання, учні зможуть повною мірою розкрити свій творчий, повний креативності потенціал. Педагог відіграє важливу роль у розвитку творчого креативного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Асмолов А.Г. Психология личности / А.Г. Асмолов. – Уфа, 1991. – 86 с.

2. Кан-Калик В.А. Педагогическая деятельность как творческий процесс / В.А. Кан-Калик. – Москва : Изд.-во «Просвещение», 1977. – 89 с.

3. Павленко В.В. Особливості розвитку креативності дітей підліткового віку / В.В. Павленко // Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика : збірник наукових праць / за заг. редакцією проф. Вітвицької С.С., доц. Колесник Н.Є. – Житомир : ФОП Левковець, 2017. – У 2-х ч. – Ч. I. – 312 с.

4. Перкинс Д. Н. Творча обдарованість як психологічне поняття / Д. Н. Перкинс // Суспільні науки за кордоном. – 1988. – № 4. – С. 88–92.

5. Хуторской А.В. Развитие одаренности школьников / А.В. Хуторский. – Москва : Изд-во «Владос», 2000. – 214 с.